

Rímskokatolícky kostol sv. Jána Krstiteľa v Lipovníku je významnou a z kultúrno-historického hľadiska unikátnou stavbou Gemera s mimoriadne hodnotnou architektúrou. V literatúre sa spomína ako gotická stavba z 15. storočia. Ale pri pamiatkovej obnove v roku 1983 bola obnažená časť pôvodnej románskej architektúry. Odhalil sa tak 15 metrov dlhý múr na oboch stranách lode a v jej západnej časti i pôvodné štrbinové okná (na severnej strane 1 okno a na južnej 6 okien). Okrem kvádrového staršieho muriva boli odkryté i gotické prvky kostola: ako južný portál, dve gotické okná presbytéria a gotické okienko na východnej strane sakristie. Odhalené murivo lode so zamurovanými oknami sa datuje na koniec 12. storočia.

O tom, že na dnešnom území dnešného Lipovníka v roku 1141 cisterciiti založili opátstvo svedčia staré písomné záznamy, odborná literatúra i dnešný kostol. Vzhľadom na prekvapujúci rozsah románskej časti objektu je zrejmé, že nešlo o jednoduchý dedinský kostolík, ale o majestátnu, svojimi rozmermi významnú a z historického hľadiska mimoriadne hodnotnú architektúru. Kostol patrilo opátstvu a dali ho vystavať tunajší mnísi.

V darovacej listine z roku 1243 vydanéj Béloom IV. vtedajším kráľom Uhorska sa spomína kláštor. Toto opátstvo možno zaradiť medzi tie najstaršie na území Východoslovenského regiónu. Môžeme predpokladať, že opátstvo zaniklo ešte v 15. storočí.

Vieme, že kostol bol viackrát prestavaný, naposledy v roku 1894. Súčasná veža a rozšírenie lode sú z tohto roku. Klenba presbytéria pochádza zo začiatku 15. storočia.

V interiéri kostola nad vchodom do sakristie, na severnej strane pod čelom klenby sa nachádzajú gotické nástenné maľby zo začiatku 15. storočia, znázorňujúce scény Narodenie a kúpanie Ježiša Krista, Klaňanie troch kráľov, Ježiš v Getsemanskej záhrade, Zajatie Ježiša a predvedenie pred Piláta. Tak vieme, že sú z roku 1430. Tieto maľby sú vzácne.

Vyobrazenie narodenia a kúpania malého Ježiška je na našom území ojedinelé. Tento typ ikonografie bol v polovici 16. storočia v západnej cirkvi zrušený závermi Tridentského koncilu (1545 – 1563).

Súčasnú reštaurovanie nástennej maľby realizovali reštaurátori Mgr. art. Peter Koreň a Mgr. art. Juraj Gregorek. Reštaurovanie sa uskutočnilo vďaka finančnej podpore vlády Maďarskej republiky z grantového systému „Rómer Flóris terv“ prostredníctvom nadácie „Teleky László alapítvány“.

Neogotický hlavný oltár, kazateľnica i bočný oltár sú súčasťou mobiliáru, ktorý dal pre kostol vyhotoviť koncom 19. storočia gróf Dionýz Andrassy a jeho manželka Františka. Oni objednali pre kostol aj farebné vitráže do okien svätyne. Oltáre i kazateľnicu vyhotovil rezbár a pozlacovač Július Fuhrmann (pôvodom z Budapešti) v špišskonovoveskej dielni v 2. polovici 19. storočia.

Podľa písomných správ vieme, že kostol bol už oddávna miestom konania slávnostných pútí. Zásluhou Štefana Telekessyho (1633 – 1715), ktorý tu pôsobil ako farár a od roku 1699 ako Jágerský biskup sa obnovilo pútnické miesto na úctu Panny Márie, Kráľovnej posvätného ruženca.

Novogotická maľba bola obnovená v roku 1928 rožňavským maliarom Júliusom Ádámom.

Kostol nepretržite slúži veriacim ako farský kostol.

Použitá literatúra:

Anna, P.: A hársfák árnyékában, KE 2015

Katolikus Lexikon, IV. kötet, 324. old., Budapest 1933

Mgr. Jarkovský, J.: Reštaurovanie nástenných maľieb 2019 – 2021, KPÚ KE

A hárskúti Keresztelő Szent János temploma jelentős és kultúrtörténeti szempontból egyedülálló és Gömör egyik legszebb építészeti emléke. Az irodalomban, mint 15. századi gótikus templom szerepelt. Felújításakor, 1983-ban azonban feltárták az eredeti román kori részét. Egy 15 méter hosszú falat tártak fel a templomhajó nyugati részének mindkét oldalán, eredeti rézsűs ablakokkal. A régebbi kváderfalakon kívül feltárták a templom gótikus időszakából eddig ismeretlen elemeket, pl. a déli kaput, a szentély két gótikus ablakát és a sekrestye keleti oldalán egy kisebb gótikus ablakot. A hajó falában feltárt két befalazott ablak a 12. Század végén keletkezett.

Az irodalmi adatok azt bizonyítják, hogy Hárskút községünkben 1141-ben Ciszterci apátságot alapítottak. IV. Béla, Magyarország akkori királya által kiadott oklevélben (1243-ban) már említést tesz egy kolostorról Hárskúton. Arról, hogy a mai Hárskút területén kolostor létezett, a mai templom is árulkodik. Tekintettel az építmény meglepően nagy terjedelmű román stílusú részére, nyilvánvaló, hogy nem egyszerű kis falusi templomról van szó, hanem tekintélyes, méreteiben jelentős, történelmi szempontból nagyon értékes építményről. Ezekből a megállapításokból feltételezhetjük, hogy az eredeti templom az apátság tulajdona volt, és elég nagy a valószínűsége annak, hogy a helyi szerzetesek építették fel. Ez az apátság az egyik legrégebbi volt kelet Szlovákiában. A 15. században megszűnt.

Tudjuk, hogy a templomot többször átalakították, utoljára 1894-ben. A jelenlegi torony és a hajó 1894-ből valók. A szentély mennyezete keresztbordázatos, a 15. század elejéről származik.

A templom belsejében a sekrestye bejáratánál az északi falon a homlokboltozat alatt Jézus születését, fürösztését, a Háromkirályok hódolatát, az utolsó vacsorát, Jézus Pilátus előtt ábrázoló falfestmények találhatók a 15. század elejéről, úgy tudjuk, hogy 1430-ból. Ezek a falfestmények egyedi. Ugyanis a Jézus születése ilyen ábrázolását a tridenti zsinat (1545 – 1563) betiltotta.

A falfestmények feltárását és restaurálását Koreň és Gregorek restaurátorok végezték. A festmények restaurálása a Rómer Flóris terv keretében, a magyar állami támogatásból, a Teleki László Alapítvány közreműködésével valósult meg.

A főoltár, a szószék és a mellékoltárok a berendezés részeit képezik, melyeket a 19. század végén készítettett gróf Andrási Dénes és felesége Franciska. Ők rendelték a szentély színes ablaküvegeit is. Az oltárok és a szószék neogótikus stílusban készült, a budapesti származású Fuhrmann Gyula faragó és ötvös mester iglói műhelyében a 19. század második felében. Az írott források tanúsága szerint tudjuk, hogy itt már a középkorban is kegyhely volt. Telekessy István (1633-1715) aki itt volt plébános, majd 1699-től egeri püspök a kegyhelyt újjá építette és így az 1600-as évektől a környék nagyhatású búcsújáróhelyévé vált. Búcsújáróhely ünnepe a Rózsafűzér királynője.

A templom ma is látható festését 1928-ban Ádám Gyula, rozsnói templomfestő készítette.

A templom megszakítások nélkül, mindmáig betölti a plébániatemplom szerepét.

Felhasznált forrásmunkák:

Mgr. Anna Péter: A hársfák árnyékában, 2015 Kassa

KPÚ – KE, Mgr. J. Jarkovský, Reštaurovanie nástenných malieb 2019-21

Katolokus Lexikon IV.köt., 324. old., Bpest 1933